

http://www.eldiario.es/diarieducacio/Xavier-Melgarejo-Lescola-finlandesa-comunitat_6_89651037.html

L'escola finesa està oberta i al servei de la comunitat; aquí tot són portes tancades.

"Tot està pensat perquè els estudiants de magisteri rebin una formació de màxima qualitat, per això la professió està tant valorada socialment"

"A Finlàndia la descentralització és tan gran que el 90% del currículum s'elabora municipalment, però per fer això has de formar els mestres perquè puguin crear continguts i confiar en ells" "El 80% de les famílies finlandeses van un cop a la setmana a la biblioteca a llegir"

Quan s'analitzen els sistemes educatius, sovint Finlàndia apareix com la referència, per la seva presència contínua al capdavant dels informes PISA de l'OCDE. Però com s'ho fan per obtenir els millors resultats del món? Xavier Melgarejo, llicenciat en psicologia i doctorat en pedagogia, s'ha dedicat voluntàriament durant més d'una dècada a descobrir les claus de l'èxit del sistema educatiu finlandès. Des del seu despatx a l'escola Claret de Barcelona, centre del qual n'ha estat el director, Melgarejo intenta que ens emmirallem en Finlàndia.

La primera pregunta és obligada. Quin creu vostè que és el secret de l'excel·lència en els resultats dels alumnes finlandesos?

La fórmula de l'èxit del model finlandès és molt complexa, però si m'hagués de quedar amb un factor, seria sens dubte la brillant formació i selecció del seu professorat. Per això van per davant de tota la resta de països, no tan sols el nostre.

Quins passos ha de seguir un estudiant per ser mestre?

Per començar, tenir una mitjana del batxillerat i de la revàlida superior al 9 sobre 10. Després cada facultat fa testos i entrevistes personals, i a més de valorar el rendiment mesuren també el grau de sensibilitat. Per molt brillant que sigui l'alumne, si no ha estat mai en un grup d'esplai o no ha fet mai de voluntari en una xarxa de recolzament a immigrants, per exemple, es probable que no l'agafin. Només a l'entorn d'un 6% dels aspirants entren a les facultats de magisteri, perquè una quantitat enorme de joves volen ser docents.

I després de la selecció, com són els estudis?

Tenen molts més crèdits. Es realitzen al voltant de 6.000 hores d'estudi, el triple que a Espanya. A més, han de fer una tesina en acabat, i unes pràctiques en escoles d'alta qualitat on el professorat que hi treballa és el millor del país. Per tant, tot està pensat perquè els estudiants de magisteri rebin una formació de màxima qualitat. Per això la professió està tan ben valorada socialment. És un honor ser mestre, a Finlàndia.

Aquí el professorat està en peu de guerra amb l'Administració, tant la catalana com la central.

Aquí els docents lluiten molt, fan grans esforços. Amb les condicions adverses actuals, és només gràcies al professorat que el fracàs escolar encara no és encara més elevat. A Finlàndia l'abandonament escolar, tot i haver crescut força en els darrers anys, no arriba al 9%, mentre que aquí supera el 25%. I la política aquí tampoc no ajuda, clar.

A Finlàndia hi ha consens, entorn al sistema educatiu, o també es canvia la llei en funció del color del partit de Govern?

Hi ha un consens tan gran que, només el currículum, es retoca cada deu anys. I les lleis duren molt més perquè s'han d'aprovar amb els dos terços del Parlament. Les toquen aproximadament cada trenta anys. Si no hi ha un pacte d'Estat, l'educació està en crisi, perquè el professorat està desconcertat.

Amb el nou avantprojecte de llei que prepara el ministre José Ignacio Wert, ens acostem o ens allunyem del sistema finlandès?

Ni una cosa ni l'altra. Segons l'OCDE, en aquest segle hi haurà sis escenaris de sistemes educatius. Un d'ells serà el burocràtic, i actualment el sistema espanyol té en un 80% els trets d'aquest model: l'escola ha de respondre a tots els problemes de la societat (des de l'educació viària fins a la sexual) amb un currículum molt centralitzat. A més, l'educació ha d'abraçar totes les etapes de l'infant, des de l'infantil fins la postobligatòria. La principal característica d'aquest model és la igualtat. Ara el que vol fer el PP amb la LOMCE és virar cap al model de mercat, que té coses bones, com el fet d'afavorir la innovació, però que trenca amb la igualtat. En aquest escenari, l'escola ha de servir per produir treballadors adaptats al mercat, ja no pot estar aïllada com fins ara.

I el model finlandès, a prop de quin escenari es troba?

Està entre els anomenats "Cor de la comunitat" i "Comunitat d'aprenentatge". Entén l'escola com el cor de la comunitat, un motor social, un centre cultural, el lloc més important del poble i allà on es destinen els primers recursos. L'escola està oberta i al servei de la comunitat: els pares poden participar, es poden formar per ajudar, hi ha activitats extraescolars, els ordinadors potser estan al servei de tots els ciutadans... Les portes de l'escola estan obertes. En canvi aquí tot són portes tancades. Les característiques principals d'aquest model és l'equitat i la qualitat.

Explicava que en el nostre model el currículum està molt centralitzat. Si s'aprova la LOMCE, el 100% dels continguts de les assignatures troncales els elaborarà el Ministeri.

A Finlàndia la descentralització és tan gran que el 90% del currículum s'elabora municipalment. Creuen que qui ha d'adaptar els continguts ha de ser la gent més propera a la comunitat. Però per fer això has de formar els mestres perquè siguin capaços de crear continguts. I confiar en ells. A Finlàndia no hi ha inspectors d'educació. I serien impensables, tal com vol aprovar el ministre, examens elaborats per l'Estat a primària.

Un dels arguments a favor d'aquestes avaluacions és que servirà per detectar d'hora les dificultats dels alumnes i així evitar el fracàs escolar.

No em sembla malament. A Finlàndia també es combat des de l'inici, el fracàs. Però el problema és que, un cop es detecti, com s'actuarà? Perquè de recursos, no n'hi ha. A més, el professorat està preparat per gestionar-ho? Si a classe tens un nen amb TDA, un altre que té dislèxia, un amb problemes auditius... i no tens recursos extra, què fas? És un desastre. A més, amb les ràtios que tenim aquí.

Quants alumnes hi ha a les aules finlandeses?

Uns 15 o 16 nens per aula. I quan n'hi ha algun amb problemes greus, com autisme, per exemple només n'hi ha deu. I tenint en compte que l'alumne que té aquests problemes compta amb recolzament especial.

I el fracàs, doncs, com es combat?

A la que veuen que un alumne té dificultats, hi destinen tots els seus recursos: logopedes, psicòlegs especialitzats... Fa uns dies vaig sentir l'ambaixador de Finlàndia a Madrid que deia que la seva filla havia tingut dificultats en un curs inicial de matemàtiques. Li van buscar un pedagog específic en la matèria i, en tres sessions, li va desbloquejar el problema. A vegades es tracta de que algú entengui com afrontar el problema des de l'inici.

No és qüestió de treballar més hores?

A primària, a Finlàndia fan 608 hores lectives, mentre que a Espanya, 875. Així que no hi ha una correlació entre nombre d'hores lectives i èxit escolar.

I sabent que la millor solució per combatre el fracàs és atacar-lo des del principi, a Finlàndia els nens i nenes no s'escolaritzen en l'etapa infantil. Com és?

L'etapa infantil és important, però tampoc no és determinant. Almenys a Finlàndia ho veuen així. Potser aquí va millor que els nens i nenes vagin a l'escola bressol per qüestions d'equitat, especialment quan les famílies tenen dificultats econòmiques o dèficits culturals.

I si no aposten per l'educació infantil, com és que de ben petits ja lideren els rànquings de PISA?

Una raó, com sempre, és que el professorat està molt ben format. I l'altra és que, en contra del que diuen moltes corrents actuals, els finlandesos creuen que per raons neurològiques la lectura i l'escriptura s'aprenen millor a l'edat amb què entren a l'escola, al voltant dels set anys. I als nou anys ja són primers del món en comprensió lectora, quan nosaltres o els francesos o molts d'altres porten anys treballant-ho.

Així doncs, aposten per la comprensió lectora?

Sí. Per ells és un pilar fortíssim, i en això la família hi ajuda molt. Tothom llegeix a casa. Allà tenen el major nombre de llibres i biblioteques per habitant del món, i el 80% de les famílies van un cop a la setmana a la biblioteca a llegir. Tota la comunitat pressiona els infants perquè s'acostin a la lectura. Per exemple, la televisió és subtítulada. Els nens miren els dibuixos animats i s'esforcen a llegir per saber què diuen!

Subtítols a part, perquè creu que això aquí no passa?

És complicat. Ells tenen des de petits aquest model de lectura com un vector de creixement personal i d'igualtat. Crec que a Espanya i a Catalunya la formació personal no és un valor central del país. Aquí ho és guanyar diners, fer-se ric, i no enriquir-se personalment. Que en algunes reunions de pares, en classes de 25 nens, se'n presentin només set, és un fracàs de la nostra societat. Un reflex de la nostra comunitat.

Tampoc no hi ajuda el nivell de pobresa infantil, que supera el 20%. Quina és la situació a Finlàndia?

Abans de la crisi era d'entre un 4 i un 5%, i ara ronda el 9%. Però el grau d'ajudes que hi ha no es pot comparar. A Finlàndia les beques menjador no existeixen: tothom ha de menjar a l'escola, i ho paga el ministeri de Benestar Social, per evitar que el nen marxi a dinar a casa

i es trobi la nevera buida, que és el que passa a moltes cases avui, una catàstrofe. El material escolar i els llibres també són gratuïts, encara que si els perds els has de pagar. El que fa l'Administració finlandesa és donar els diners a la direcció del centre, i el director decideix com distribuir-los concretament. Ara bé, què passa si el director ho fa malament?

Vostè dirà.

Doncs que l'alcalde l'haurà de fer fora. Perquè si no a les properes eleccions qui marxarà serà l'alcalde. La gent veurà que l'escola no funciona, i són els seus fills, el seu patrimoni més preuat! I no el votaran.